

**De meester is een reiziger en de juf, die 'is er even niet'
– Op werkbezoek en in stijgende verbazing:
de basisschool revisited –**

Het leven kan hard zijn als je zes bent. In een dramatisch perfecte timing en met het nodige gevoel voor pathos stapt Björn uit zijn bank. Het valt geen hond echt op, zeker niet zijn medestudenten van wie er enkele al danig mobiel waren in een vorige lesfase, toen ze zelfstandig én met zorg enkele oefeningen op de PC maakten. Het is begin september en nog meer dan warm genoeg om kortgebroekt rond te hossen. Fronsend van zelfmedelijden, en aanraking van de zere plek zorgvuldig vermijdend, wijst Björn me van zo ver mogelijk op zijn knie, getooid met hét leeftijdsgebonden machosymbool bij uitstek: een reusachtige pleister. 'Gevallen', doet-ie flink en recht zijn schouders. (Strijdlustig:) of ik daar wat van terug heb. Nauwelijks. Ook als je zes bent, en zeker dan, kan het leven hard zijn.

Meester Karel roept iedereen terug naar zijn plaats. Er raakt wat tijd zoek aan gestommel en onderwegse afleidingen (de lege waterbak: een bron van regelmatig geventileerde ergernis: wanneer komt er nu eindelijk terug water in!). Op den duur is er dan aandacht voor de meester die molenwiekend met kartonnen platen iets tracht te doen, niet zozeer aan dan wel met de schrijnende ongelijkheid binnen de rekenkunde. Soms in koor, dan weer individueel (nou ja) demonstreren zijn pakweg vijftien discipelen de intussen verworven cognitieve aritmetische vaardigheden. Kleiner-dan is niet hetzelfde als groter-dan, dat spreekt; en de is-(niet)-gelijk-aan relatie blijkt ook al zo helder als wat, wie dat nog niet helemaal onder de knie blijkt te hebben wordt ei zo na (de meester fnuikt zo'n gedrag) weggehoonlachen. Maar wat dan met die satanische combinatie van beide: dat vervelende soms bijkomende streepje bij het ongelijkheidsteken? Er wordt geworsteld en gezocht. Ook al bijna in koor.

Dan is er tijd voor taal. Wild gesticulerend worden de nieuwe woorden oor en oog lijfelijk uitgebeeld (op straffe van al dan niet blijvend lijfelijk letsel door te diep priemende en/of onoordeelkundig gerichte wijsvingers). Er komen klipklapboekjes aan te pas (of hoe heten ze ook weer?), waarbij de mogelijkheid tot taalscheppende vaardigheden legio zijn. Voorletter, middenletter en eindletter zijn apart wegklap- en substitueerbaar. Chomsky, hoe oneindig is ook weer de gegenereerde *performance* op woordniveau?

Sanne, gestaartvlecht en met een verdacht ouder- en dus wellicht erg nieuwerwets soort gervuite boezelaar, komt de overjarige pottenkijker achterin de klas (pal naast de aanstootgevend lege waterbak!) wat tonen. Met ongeinvoerspellende pretogen toont ze me een verboden creatie: de P van de overigens onschuldige pot, de I van een in hun leefwereld goddank nog niet met zware metalen be-/vergiftigde vis, en tot slot de S van een getemde kleinschalige tijgerachtige, zich bij voorkeur spinnend ophoudende in warme huiskamers. PIS brult onverhoeds de genaamde Sanne ten overvloede, met een even schrikba-

rend lenige als simultane vreugdesprong, als de spanning om mijn te afwach-
tende reactie haar te gortig wordt. En ook alle anderen (of bijna, op de con-
templatiever aangelegde Dorien na) bescheuren zich om zoveel scatologische
ondeugd, zeker als ze zien dat de kwaadheid van hun meester maar gemaakt
is. Humor op zesjarig niveau. Brusselmanse toestanden, als het ware.

In klas 4A gaat het er – vanzelf – al heel wat volwassener aan toe. Juf Veerle
poot me neer op de enige vrije vierkante meter in haar toch niet zo krap beme-
ten lokaal. Ik zal weinig plezier beleven aan die plek, want sedentarisme is
een onbekend begrip onder deze veelbelovende groep studaxen. Men is doen-
de contractwerk te plegen, een mij totdantoe onbekende vorm van zelfstandig
in te vullen klassikale tijdsbesteding waarbij blijkbaar nogal wat migratie komt
kijken. Ene Evert, 9, overigens een veelbelovend student, stoot me met een
uiteraard niet hoog genoeg geheven stoelpoot ei zo na het linkeroog uit de
kas, want hij wordt geacht zich voor het werken aan een opdracht bij een ande-
re groep aan te melden, en zitmeubilair reist in zo'n geval mee. Er wordt
gepeercoached bij het leven. De juf laveert bevallig tussen de componenten
van het zich constant wijzigende klaslandschap door. Haar advies wordt
gewaardeerd, maar veel meer ook niet. Eigenlijk kunnen ze (bijna) zonder.

Ander adres, andere leerlingpopulatie. Van de (*would-be?*) residentiële groene
rand naar de raciaal kleurrijkere bijna-binnenstad. Regenboogkleuren op een
oud gebouw en de uitnodigende juf als gelegenheidsportierster. Ik stijg letter-
lijk naar het hoogste niveau, bij meester Koenraad, bij leven al een legende,
dat belooft. Zijn klas is geen klas maar een leefgroep, bestaande uit kinderen
uit drie voorheense leerjaren. Zij huizen op de hoogste verdieping en bezetten
daar de ouderwets ruime lokalen, verdeeld in allerlei hoekentoe-standen.
Met zijn tweetjes, in trio, soms alleen (dat staat allemaal netjes in de contract-
voorwaarden), worden infobronnen geraadpleegd, knutseltaken vervuld en
videofragmenten bekeken rond het land-van-de-week. De meester is een reiziger.
Soms geeft hij raad, soms 'is hij er even niet' en moet hulp van anderen
ingeroepen worden. Ik denk met weemoed terug aan mijn eigen tijd, toen
andere kindjes helpen als een verdachte vorm van aanstellerij met passende
straffen werd bedacht. Tijden veranderen.

Behalve ikzelf is er in klasje twee, helemaal beneden, nog een bezoeker. Mien
wijst me op de aanwezigheid van een verdacht krassende kartonnen doos,
onder de trap naar de plaatsbesparende leeshoekopbouw. 'Straks', fluistert ze
me veelbelovend toe, en houdt een exemplarische vinger op de samengekne-
pen lippen, want juf Hanne heeft net de muziek (uit het blijkbaar klasoverstij-
gende land-van-de-week) stilgezet en als de muziek stopt, is de opruimtijd op
en moet er stilte heersen. Achteraan aan wasknijpertjes, hangen de dagfasen
aan een lijn. Omdat het vandaag woensdag is, is de 'naar huis'- wasknijper al
opgeschoven naar het middaguur. Mijn buurman komt traag op gang. Als alle
anderen al volop van start gegaan zijn, zit hij nog wat rond te kijken. Als dat zo
doorgaat, komt hij tijd tekort en kan hij zijn afwerkingsspel onmogelijk op tijd
aanbrengen op de piepschuimen overzichtsplaat achterin de klas.

De bosuitstap van overmorgen komt aan bod. Ter voorbereiding dienen vragen geformuleerd, die dan life aan de deskundige boswachter van dienst gesteld kunnen worden. Er wordt gepeinsd, gefronst en moeizaam gespeld. Juf vertaalt de producten van zoveel inspiratie. Of er die en die beesten in het bos wonen (tot bizons toe?, juicht het vraagteken). Wat eekhoorns zoal eten (geïnspireerd door het eigen hollemaaggevoel nu het bijna noen is?). Hoe hoog bomen dan wel (kunnen) worden (vraag van een wat kleintjes uitgevallen bleke tweedeklasser). En, *hors concours*, of ze wel echt mee móét (stilletjes gestelde vraag van een migrantenmeisje dat, net als de juf, huiselijke problemen voorziet wat het deelnemen aan buitenschoolse excursies betreft).

De kartonnen doos lééft voorwaar echt. Het gekrabbel wordt luider naarmate de tweedeklassers plaats nemen op de kringtapijt. Brit heeft een (huis?)dier meegebracht, dat ik tot dusver uitsluitend culinair heb mogen waarderen – wat ik, om begrijpelijke redenen, wijselijk verzwijg. De kwartel kraaloogt geschrokken in het plotse licht, en kwartelspecialist Brit geeft uitleg, de pluimveepootjes zorgvuldig weggeplooid om spartelend krabben te voorkomen. Ieder mag een vraag stellen. Geen probleem, er blijkt onnoemelijk veel te leren over en rondom het kwartelgebeuren. Bijkomende moeilijkheid evenwel: het stellen van De Vraag dient IEDER OP ZIJN BEURT te geschieden. Daar wringt een schoenmaatje >46. Wie niet snel genoeg is (en na enkele voorgangers willen die relevante vragen nu eenmaal niet meer zo vlug opborrelen), dreigt het woord te verliezen aan zijn/haar opvolger, of, erger nog, aan iemand die al aan de beurt was doch zich vandaag blijkt te mogen vermeien in een gezegende toestand van inspiratie-zàt. Die flukse juf heeft aan het managen van deze operatie de handen meer dan vol. Brit en de kwartel in doodsangst, zeker nu ze hem, OM BEURTEN alweer, mogen aaien (kreetjes van verrukking en afschuw over het zachte verenkleed resp. de kipachtige pootjeshuid). Brit had een eitje kunnen meebrengen, maar dat is haar ontgaan, en *nachträglich* slaat ze zichzelf voor het hoofd om zoveel vergetelheid. Juf linkt huidig kwartelmoment aan voorbij bosvoorbereiding. Ze zijn mee, haar kinderen.

Maar nu is het tijd. Voor de kinderen, voor de juf, en o ja, zelfs voor uw verbaasde correspondent die, bijna vier decennia later, nog eens enkele uurtjes op de basisschoolbanken mocht plaatsnemen en heeft kunnen constateren dat wat op en rond die banken gebeurt in nagenoeg niets meer te vergelijken is met toen. Gelukkig maar.

Wouter Brandt
Universiteit Antwerpen (UIA),
Departement Didactiek en Kritiek,
Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk
brandt@uia.ua.ac.be